

РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ СТВЕРДЖЕННЯ В КОНФЕСІЙНОМУ СТИЛІ

У статті проаналізовано значення ствердження в контексті конфесійного стилю мовлення. З'ясовано, що стверджувальні конструкції є домінуючими у літургіях, молитвах, проповідях, сповідах, Біблії, Євангелії тощо. Виокремлено основні засоби реалізації ствердження в текстах релігійного характеру, зокрема: лексико-граматичні та синтаксичні. Лексико-граматичні формують здебільшого іменники, прикметники, іменники + прикметники, займенники та прислівники. Систему синтаксичних засобів реалізують передусім еквіваленти речень, оптативні висловлення, непитальні конструкції, риторичні питання та висловлення-підтвердження.

Ключові слова: значення, ствердження, засіб вираження, лексико-граматичний, синтаксичний, репрезентація, конфесійний стиль.

В статье проанализировано значение утверждения в контексте конфессионального стиля речи. Выяснено, что утвердительные конструкции являются доминирующими в литургиях, молитвах, проповедях, исповеди, Библии, Евангелии. Выделены основные средства реализации утверждения в текстах религиозного характера, в частности лексико-грамматические и синтаксические. Лексико-грамматические формируют в основном существительные, прилагательные, существительные + прилагательные, местоимения и наречия. Систему синтаксических средств реализуют прежде всего эквиваленты предложений, оптативные высказывания, невопросительные конструкции, риторические вопросы и высказывания-подтверждения.

Ключевые слова: значение, утверждение, средство выражения, лексико-грамматический, синтаксический, репрезентация, конфессиональный стиль.

The article analyzes the meaning of statement in the context of confessional style. The object of our study is affirmative sentences in the confessional style. The aim of the investigation is to analyze and differentiate the main means of expression statement in the confessional literature. Material for analysis was the religious texts. Confessional style interprets as a kind of stylistic Ukrainian language, which serves the religious needs of society. Found that affirmative constructions are dominated in liturgies, prayers, sermons, confession, Bible, Gospel. In particular, a person apelates to God, the Blessed Virgin Mary, angels, saints asking for help in prayer using affirmative forms. There is determined the main means of implementing the category of statement in religious texts, in particular: lexico-grammatical and syntactic. In the

confessional style fixed a lot of nouns that have not had the morphological parameters of statement, but it represented their lexical meaning. The most widely affirmative meaning in confessional style reflects combined with nouns adjectives. Among them are separate group terminological compounds that are used to affirm religious and mythological persons, religious celebrations of prayer, book. The pronoun 'everyone' uses in prayer texts to assert the value and importance of the implementation and observance of the commandments by everyone. Statement with the meaning of consequence represents the adverb 'yes' in the sermons' language. Among the main lexico-grammatical and syntactic constituents of the category of statement in the confessional style distinguish nouns, adjectives, nouns + adjectives, pronouns, adverbs, means realizing equivalents sentences, optative expression, narrative sentence, rhetorical questions and express confirmation. The prospect of further research can be seen in investigating of statement in the style of official documents.

Key words: meaning, statement, means of expression, lexical and grammatical, syntactic, representation, confessional style.

Упродовж останніх десятиліть спостерігаємо посилену увагу мовознавців до виокремлення та інтерпретації конфесійного стилю мовлення. Зокрема, В. Німчук аналізує писемну форму сакрального стилю, наприклад, Біблії [5, с. 29], К. Симонова виокремлює основні характеристики стилістичного синтаксису пам'ятки [11, с. 56], Н. Дзюбишина-Мельник окреслює норми та стильово-стилістичні ресурси конфесійного стилю [2, с. 9]. Натомість С. Деравчук зацентровує увагу на функційно-семантичному статусі епітетів у конфесійному стилі [1, с. 17], Н. Пуряєва аналізує текстуальну історію християнської молитви та її переклади в богослужбовому, євангельському контекстах [10, с. 57], а Ю. Осінчук досліджує українську богослужбово-обрядову лексику в діяхронному аспекті [8, с. 70]. Утім, окремого наукового дослідження, присвяченого описові значення ствердження в конфесійному стилі мовлення на сьогодні немає, що й зумовлює актуальність цієї наукової розвідки. Саме тому об'єктом нашого дослідження є стверджувальні речення в контексті конфесійного стилю. У пропонованій статті маємо на меті проаналізувати та виокремити основні засоби вираження ствердження в конфесійній літературі. Матеріалом для аналізу стали тексти релігійного характеру.

Конфесійний стиль витлумачують як «стильовий різновид

української мови, який обслуговує релігійні потреби суспільства. Це стиль перекладної культової (Біблія, житія, апокрифи тощо) й оригінальної (проповіді, послання, тлумачення Святого Письма, молитви, складені священнослужителями української церкви) літератури» [13, с. 273]. Важливу роль у конфесійному стилі відіграють стверджувальні конструкції, які є домінуючими у літургіях, молитвах, проповідях, сповідях, Біблії, Євангелії тощо. Зокрема, у молитві за допомогою стверджувальних форм вірянин звертається до Бога, Пресвятої Богородиці, ангела, святих із проханням про допомогу: *«Господи, я знаю, що Ти єдиний мій Помічник у тій складній ситуації, яку я переживаю. Я віддаюсь в Твої руки і прошу, щоб Ти прости всі мої гріхи та позбавив мене від всякого прокляття. Я прошу, щоб Ти був від сьогодні і назавжди моїм Господом та Спасителем!»* (3), з подякою за реалізацію найпотаємніших бажань: *«Господи Святий, Отче Всемогутній, Предвічний Боже, від Якого походить всякий дар довершений і всяке правдиве добро! Дякую Тобі за всі Твої добродійства, яких так багато подарував Ти мені, грішному, недосконалому і недостойному, та сердечно молюся до Тебе: позаяк тепер Ти милостиво вислухав мої молитви і виявив до мене Свою доброту, ласку і любов, так і назавжди виконуй мої добрі прохання і виявляй через мене велику Милість Твою до мого оточення та інших людей. Бо Ти – Щедрий і Чоловіколюбний Бог є, і я Тобі славу возсилаю – Отцю, і Сину, і Святому Духові, сьогодні, і повсякчас, і на віки вічні. Амінь»* (7), утвердженням величі і сили Божого слова: *«Боже, Всемогутній Отче! Ти – володар мого життя! Ти кличеш мене, щоби я перед Твоїм Обличчям зробив іспит свого життя. Твій Син Ісус Христос показав мені зразок, як я повинен (повинна) виконувати Твою долю. Я охрещений (-а) в Його Ім'я і ношу це Ім'я. Тому я хочу співставити мої думки і діла з Його думками і ділами»* (1).

У межах аналізованого матеріалу вважаємо доцільним виокремлення основних засобів реалізації категорії ствердження, зокрема, лексико-граматичних та синтаксичних.

Ієрархію лексико-граматичних репрезентантів ствердження

в текстах релігійного характеру формують: 1) іменники на зразок *обоження, рай, благодать*; 2) іменник + прикметник; 3) займенник *кожен*; 4) лексема *єдиний*; 5) прислівник *так*; б) лексеми на кшталт *істина, правда*.

У конфесійному стилі фіксуємо чимало іменників, що не мають морфологічних експлікаторів ствердження, проте репрезентують його своїм лексичним значенням, наприклад: *обоження* «єднання людини з Богом» [12], *рай* «місце, де блаженствують праведники після смерті» [7, с. 869], *благодать* «дарована людині Божественна милість, необхідна умова для спасіння» [6, с. 154], *безсмертя* «вічне існування, життя; щодо людини релігія, стверджуючи безсмертя душі у потойбічному світі, знімає проблему скінченного життя земного індивіда» [12], *благо* «все те, що містить у собі позитивний зміст, цінність для індивідуума і людства» [6, с. 153]. Уживання таких лексем уможлиблює передавання стверджувального акту в реченні, наприклад: «*Господь заснував Церкву на землі для того, щоб людська душа, преображена божественною благодаттю, стала храмом Божим на віки*» (2); «*В таке безсмертя й я привикла вірити!*» (9).

Найширше стверджувальний зміст у конфесійному стилі відбивають іменники в поєднанні із прикметниками. Серед них виокремлюємо термінологічні сполуки, які слугують для констатації, по-перше, релігійно-міфологічних осіб (*Божий ангел, Бог Дух Святий, Пречиста Діва Марія*), по-друге, релігійних свят (*Воскресіння Христове, Стрітення Господнє, Різдво Пресвятої Богородиці, Благовіщення Пресвятої Богородиці*), по-третє, молитов (*молитва Господня, молитва вечірня, молитва ранішня*), по-четверте, книг (*Старий Заповіт, Новий Заповіт, Тріодь пісна*).

Займенник *кожен* уживають передусім у молитовних текстах для ствердження вартості та важливості виконання й дотримання заповідей кожною людиною : «*Суддя прийде, і вчинки кожного виявляться; тому зі страхом взиваймо опівночі: Свят, Свят, Свят єси, Боже, молитвами Богородиці помилуй нас. Господи, помилуй*» (5, с. 8); «*Єдинородний Син Твій,*

Господь Бог і Спаситель наш, Ісус Христос, коли Він, Суддя всіх, прийде зі славою відплатити кожному по його ділах» (5, с. 15).

У конфесійних творах ствердження зреалізовує також лексема *єдиний*, що слугує для увиразнення, утвердження та возвеличення Бога, наприклад: «*Вірую в єдиного Бога Отця Вседержителя, Творця неба і землі, всього видимого та невидимого. І в єдиного Господа Ісуса Христа, Сина Божого, Єдинородного, від Отця народженого передвічно» (8); «Боже мій, єдиний Спасе мій! Ти сказав: «Прийдіть до мене всі стуроджені й обтяжені, а я заспокою вас!» Це я приходжу до Тебе, прибудь і Ти, щоб мене врятувати. Приходжу до Тебе, єдиний Лікарю мій, прийди й Ти до мене, щоб вилікувати мене. Приходжу до Тебе, єдиний Спасителю мій, прийди до мене, щоб мене врятувати» (6).*

Ствердження з відтінком висновковості зреалізовано в мові проповідей здебільшого прислівником *так*: «*Так, як слухалися ми в усьому Мойсея, так слухатимемо й тебе, аби тільки Господь, Бог твій, був з тобою, як був з Мойсеєм»(10); «І так, уникаючи всякого гріха та виконуючи всяку правду, сподобились упокоїтись мирно, в Єрусалим Небесний увійти і там поклонитися Тобі разом з Отцем і Сином на віки віків» (5, с. 26).*

У ролі експлікаторів ствердження можуть бути також лексеми на кшталт *слава, істина*, за допомогою яких вірянин констатує власну думку та підтверджує який-небудь факт. Наприклад: «*Слава Тобі, Господи, слава Тобі, Царю, слава Тобі, Сотворителю мій і Спасителю, що не дав мені загинути в безодні гріхів, а врятував мене, як врятував Петра, що потопав на морі. Славлю, величаю і дякую Тобі, Господи, за цю превелику ласку» (5, с. 45); «Освяти їх у твоїй істині: слово твоє – істина. Як послав єси мене у світ, так послав і я їх у світ. Віддаю себе за них у посвяту, щоб і вони були освячені в істині» (1).*

До синтаксичних засобів експлікації ствердження в конфесійному стилі уналежнюємо:

1) висловлення *І так сталося*, за допомогою якого автор підтверджує істинність у реалізації пропозиційного змісту: «*Тоді сказав Бог: «Нехай зберуться води, щоб під небом в одне місце*

*і нехай з'явиться суша». **І так сталося...** Бог сказав: «Нехай земля зростить рослини: траву, що розсіває насіння, і плодови дерева, що родять плоди з насінням, за їхнім родом на землі. **І так сталося**» (10);*

2) еквівалент речення «Амінь», який репрезентує ствердження попереднього висловлення, закріплення його істини та символізує віру людини у всесильність і могутність Бога: «*Йому, що полюбив нас і одмив нас від гріхів наших кров'ю своєю, і зробив нас царством священиків Богові й Отцеві своєму, – йому слава і влада на віки вічні. **Амінь***» (9); «*...Мирний та спокійний сон подай мені. Ангела Твого хранителя пошли, щоб він покрив і захистив мене від усякого лиха, бо Ти хранитель душ і тілес наших, і Тебе славимо, Отця і Сина і Святого Духа, нині і завжди, і довіку. **Амінь***» (6);

3) оптативні висловлення із частками *нехай, хай*, що констатують повідомлення про бажання мовця здійснити позначуване в змісті речення явище: «*Отче наш, що є на небесах! **Нехай святиться Ім'я Твоє. Хай прийде Царство Твоє, нехай буде воля Твоя як на небі, так і на землі***» (5, с. 54); «*Ідіть, повертайтеся кожна до хати своєї матері, і **нехай** Господь **учинить** вам ласку, як ви вчинили з померлими й зо мною. **Нехай** Господь **допоможе** вам знайти пристановище, кожній – у господі свого чоловіка*» (10);

4) висловлення, що містять пряму апеляцію до Бога і святих «за рахунок уведення до структури речення займенникових слів, прикметників, які передають найвищий ступінь вияву ознаки, пестливі форми» [14, с. 312] та набувають стверджувального семантичного наповнення в контексті, наприклад: «*Ангеле Божий, охоронителю **мій святий**, на збереження мені від Бога з небес даний, сердечно молю тебе: ти мене нині просвіти, і від усякого зла збережи, на добру справу настав і на шлях спасіння направ*» (6); «***Пресвятая** Владичице Богородице ... радосте моя, дякую Тобі, що сподобила мене недостойного бути причасником **Пречистого** Тіла і Дорогоцінної Крови Сина Твого*» (6);

5) риторичні питання, що експлікують констатувальний зміст: «*Як віддячимо Тобі за все, що дала нам, грішним*

і недостойним, раніше, ніж на світ ми прийшли, за все, що подаєш кожному з нас у всі дні, і що приготувала всім нам у майбутньому житті?» (5, с. 24), стверджують святість Бога: *«О, Боже, якщо не ти, то хто мені допоможе?»* (6), підтверджують гріховність людини: *«Тобі я, бідний і нікчемний грішник?»* (5, с. 21);

б) непитальні конструкції, що відбивають загальну інформативно-переконавальну мовленнєву ситуацію і для яких характерна сповідальність: *«Я дякую тобі Всевишній, Що під кінець свого життя, Не в іншому якому місці, А в церкві опинився я. Що ти явив довготерпіння, Мого навернення чекав, Що без надій на спасіння, Життя раніше не забрав. Та цим надав мені можливість, Свій грішний осягнути шлях, Бо нас твоя безмежна милість, Чекає всіх на небесах»* (4); *«Всі тайни свого серця я розкриваю перед Тобою, Суддею моїм. Отож, зглянься на покору мою, зглянься на смуток мій, зглянься на суд мій, що я видаю проти себе, а Ти помилуй мене, Милосердний, Боже Отців наших»* (4).

Отже, значення ствердження в конфесійному стилі мовлення зреалізують здебільшого лексико-граматичні та синтаксичні засоби. Серед основних маркерів категорії ствердження в конфесійному стилі виокремлюємо передусім іменники, прикметники, прислівники, термінологічні сполуки, оптативні висловлення, слова-речення та риторичні питання. Перспективу подальших розвідок вбачаємо в дослідженні категорії ствердження в офіційно-діловому стилі.

Бібліографічні посилання

1. **Деравчук С.** Функціонально-семантичний статус епітетів у конфесійному стилі / С. Деравчук // Дивослово. – 2003. – № 1. – С. 17–19.
2. **Дзюбишина-Мельник Н.** Сильово-стилістичні орієнтації сучасного конфесійного стилю / Н. Дзюбишина-Мельник // Єдиними устами. – Львів, 1988. – Вип. 2. – С. 6–15.
3. **Німчук В.** Християнство й українська мова / В. Німчук // Українська мова. – 2001. – С. 11–30.

4. **Німчук В.** Найновіший переклад Біблії українською мовою / В. Німчук // Українська мова. – 2008. – № 4. – С. 73–82.
5. **Німчук В.** Українська мова – священна мова / В. Німчук // Людина і світ. – 1992. – №11/12. – С. 28–32.
6. **Новий** тлумачний словник української мови : у 4 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Вид-во «Аконіт», 2000. – Т. 1. – 910 с.
7. **Новий** тлумачний словник української мови : у 4 т. / укл. В. Яременко, О. Сліпушко. – К. : Вид-во «Аконіт», 2000. – Т. 3. – 927 с.
8. **Осінчук Ю.** З історії назв компонентів церковних богослужінь і таїнств / Ю. Осінчук // Українська мова. – 2008. – № 2. – С. 70–78.
9. **Пуряєва Н.** Словник церковно-обрядової термінології / Н. Пуряєва. – Львів : Свічадо, 2001. – 160 с.
10. **Пуряєва Н.** Український «Отче наш» як дзеркало проблем богослужбового перекладу / Н. Пуряєва // Українська мова. – 2008. – № 2. – С. 57–69.
11. **Симонова К.** Українська мова у конфесійному письменстві XV ст. (на матеріалі «Четьї» 1489 р.) / К. Симонова // Жанри і стилі в історії української літературної мови. – К. : Наук. думка, 1989. – С. 56–79.
12. **Словник** релігієзнавчих термінів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pidruchniki.com/13340203/religiye_znavstvo/slovník_religiyeznavchih_terminiv.
13. **Українська мова** : енциклопедія / ред. В. М. Русанівський. – К. : Вид-во «Укр. енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2007. – 856 с.
14. **Шабат-Савка С. Т.** Категорія комунікативної інтенції в українській мові / С. Т. Шабат-Савка. – Чернівці : «Букрек», 2014. – 412 с.

Джерела фактичного матеріалу

1. **Гусак П.** Іспит сумління за Божими заповідями [Електронний ресурс] / П. Гусак. – Режим доступу : <http://dobre.org.ua/molytvu/ispit-sumlinnya>.

2. **Київські** єпархіальні відомості [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://vidomosti.kiev.ua/allnews/116-rasya3.html>.
3. **Молитви** за здоров'я дітей [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://hram.lviv.ua/2212-molitvi-za-zdorovya-dtey.html>.
4. **Молитви** перед та після сповіді [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://molytva.at.ua/index/molitvi_pered_ta_pislja_sprovidi/0-269.
5. **Молитовник** для родини / за ред. Б. Богуславського. – Львів : Априорі, 2008. – 136 с.
6. **Молитовник**. Молитви різні на всяку потребу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.truechristianity.info>.
7. **Патріарх Філарет** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kyrios.org.ua/news/uoc-kp/23780-kiyiv-patriarh-filaret-osvjativ-skulpturu-arh-mihayila-prisvjachenu-nebesnij-sotni-ta-voynam-ato>.
8. **Слобідський С.** Закон Божий / С. Слобідський. – К. : Видавничий відділ Української Православної Церкви Київського патріархату, 2003. – 153 с.
9. **Українка Леся.** Досвітні вогні / Леся Українка. – К. : Вид-во дитячої літератури «Веселка», 1975. – 159 с.
10. **Українська** Біблія онлайн (переклад Івана Хоменка) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrbible.at.ua>.